

Dit is de nieuwsbrief van het project WEL in Ontwikkeling. Dit project sluit aan bij het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) en wil nieuwe beweging creëren in situaties die zijn vastgelopen of waarin jeugdigen zich onvoldoende kunnen ontwikkelen.

In dit laatste nummer voor de zomervakantie blikt Bart van Kessel van Gedragswerk kort terug op de afgelopen periode. Hindele de Jong vertelt waarom ze niet meer naar school gaat en hoe zij zich blijft ontwikkelen en Monique beschrijft de zoektocht naar passend onderwijs voor haar zoon Simon. Schooldirecteur Maria Hoving en procesbegeleider Mark Weghorst laten ons kennismaken met het moreel beraad, een van de instrumenten die ingezet kunnen worden binnen WEL in Ontwikkeling. Tot slot vind je op de achterkant een tijdschema voor de volgende fase van het project.

Alle betrokkenen van [Gedragswerk](#), [Ingrado](#) en [Ondersteuningsteam Zorg voor Jeugd](#) wensen jullie een fijne zomer!

'IK PAS NIET IN HET DOOSJE'

Tekening: Hindele de Jong

Hindele de Jong is 17 jaar en gaat sinds een jaar niet meer naar school. Wat niet wil zeggen dat ze stilzit en niks doet. Integendeel, ze is volop in ontwikkeling. Op haar eigen manier en in haar eigen tempo.

'Het gaat best goed met me', antwoordt Hindele op de eerste vraag. 'Ik leer eindelijk vriendelijk voor mezelf te zijn.' Dat was lang niet het geval, Hindele is extreem streng voor zichzelf. 'Ik ben heel erg perfectionistisch, als ik iets fout deed was ik direct boos op mij.'

Buitengesloten

Pesten loopt als een rode draad door de schoolloopbaan van Hindele. 'Ik pas niet in het doosje', zegt Hindele over zichzelf. En daarom werd ze buitengesloten. In de laatste twee jaar op de basisschool volgde Hindele therapie waardoor ze goed voorbereid naar de middelbare ging, dacht ze. Dat bleek ijdele hoop, het pesten ging onverminderd door. 'Ik heb het heel erg nodig om m'n eigen gang te gaan en doe eigenlijk nooit mee met trends. Ik hou ook niet van shoppen en naar de stad gaan. Ik hoorde er niet bij en daar werd ik extra onzeker van. Kregen we bijvoorbeeld de opdracht ergens heen te fietsen om een kerk te bezoeken. Ik had geen idee hoe ik daar moest komen, maar kon ook niet met de anderen mee want zij negeerden mij.' Hindele hield lang verborgen, ook voor haar ouders, dat ze op de nieuwe school wederom gepest werd. Tot het

niet meer ging en er inmiddels sprake was van een serieus schooltrauma.

Autisme

Op haar dertiende volgde de diagnose 'autisme', wat eigenlijk heel fijn was, zegt Hindele. 'Ik snapte toen waarom ik zo veel dingen moeilijk vind en slecht tegen prikkels kan. Na de diagnose ben ik naar het Passer College gegaan, een school voor kinderen met autisme. Dat was heel goed en fijn. Ze hebben daar echte aandacht en ik kreeg ruimte om te zeggen dat het soms niet lukte. Dan mocht ik gewoon minder doen. Toch liep ik ook daar tegen mezelf aan, ik legde mezelf weer veel druk op. De angst gepest te worden was er ook nog altijd en daardoor durfde ik steeds minder. Ik deed alles om maar niet op te vallen. Op een gegeven moment durfde ik niet meer te eten of te drinken in het bijzijn van anderen en later werd zelfs ademen problematisch.'

Als Hindele 15 is, is ze zo verzwakt en in de war dat ze niet meer naar school kan. Ze zit vier weken thuis en slaagt er daarna nog wel in voor vier vakken examen te doen en deelcertificaten te halen. Dan is de burnout een feit en sindsdien zit ze thuis.

Plannen

Dit betekent niet dat Hindele stilzit. 'Ik heb veel plannen want ik vind veel dingen leuk, vooral tekenen, schilderen en kleding maken. Daar steek ik veel tijd in. Ik heb dat mezelf geleerd en vind het heel erg leuk. Mijn droom is een eigen website waarop ik mijn tekeningen kan aanbieden. Dan kunnen mensen mij ook vinden voor opdrachten. Stuur mij een foto van je hond en ik maak er een tekening van. Ook talen vind ik heel leuk, vandaar dat ik nu Spaans aan het leren ben.'

'Kleine stappen, niet te veel druk. Dan komt het wel goed'

Vastomlijnde plannen voor de toekomst heeft Hindele niet, maar ze heeft zich voorgenomen rustig verder te gaan. 'Kleine stappen, niet te veel druk. Dan komt het wel goed.'

MOREEL BERAAD

Een leerling wordt twee weken voordat ze 4 wordt, aangemeld. Schooldirecteur Maria Hoving twijfelt; is regulier basisonderwijs passend voor dit kind? Het is eind van het schooljaar, het is hectisch. Er volgt een proefplaatsing. Bij de start van het nieuwe schooljaar lijkt de leerling inderdaad niet op haar plaats. Dan begint een zoektocht die de school veel tijd kost en die leidt tot frustratie bij ouders en leerkracht. Het kind is de dupe en wil al snel niet meer naar school. Inmiddels is er een plek gevonden, maar Maria zou herhaling willen voorkomen.

'Als kinderen tussen de 0 en 4 jaar oud in beeld zijn bij verschillende instanties zoals deze leerling, is er onderling meestal weinig afstemming, iedereen blijft op z'n eigen eiland. Fysieke samenwerking is een belangrijke voorwaarde om tot een goede plaatsing te komen in het belang van de ontwikkeling van het kind. Ouders weten vaak niet bij wie ze moeten zijn en zijn afhankelijk van professionals. Als het kind 4 wordt komt de zorg bij de basisschool te liggen. Wij ontdekken dat we zelf onvoldoende kunnen bieden en moeten op zoek naar een oplossing. Het kan lang duren voordat die gevonden is. Met frustratie en irritatie tot gevolg. In het geval van deze leerling is een van onze leerkrachten stukgelopen, was de relatie met de ouders verstoord en wilde het kind niet meer naar school.'

Volgens Maria zou het helpen als in de samenwerking eerder het ontwikkelingsvraagstuk van dit kind besproken was. Het liefst al voordat het kind naar school was gegaan. Dan had het minder op het bord van één partij

gelegen en was er een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor een goede ontwikkelplek voor dit kind.

Dilemma

Tijdens een moreel beraad wordt deze casus afgepeeld. Wat kunnen we terugkijkend hiervan leren en wat kan er anders? Mark Weghorst is procesbegeleider moreel beraad (vanuit het Nederlands Centrum Jeugdgezondheid). 'Op tafel ligt altijd een dilemma, twee elkaar uitsluitende keuzes. Kiezen we voor het kind (en bieden we onderwijs op de school van aanmelding) of kiezen we voor de overbelaste leerkracht (en vertrekt het kind naar speciaal onderwijs)? Met elkaar gaan betrokkenen na wat er speelt en wat er op het spel staat. De vraag is "wat is moreel een juist besluit, rekening houdend met de rechten, belangen en wensen van alle betrokkenen?"'

Aan de hand van zeven stappen worden beide keuzemogelijkheden systematisch tegen het licht gehouden (zie kader).

Als er ook rechten in het spel zijn, zoals het recht op onderwijs of de rechten van het kind, wegen die het zwaarst. En waar rechten zijn, zijn ook plichten. De school heeft de plicht om onderwijs te verzorgen maar draagt ook zorg voor de medewerkers op school. Wat betekent dat in deze situatie? En kun je de schade beperken door bijvoorbeeld aandacht te hebben voor de overbelasting van de leerkracht? Mark: 'Zo pellen we in een moreel beraad een situatie schilletje voor schilletje af om tot een moreel juist besluit te komen. Het levert als reflectie op het handelen nieuwe inzichten op, maar kan ook bij komende situaties tot andere afwegingen leiden. Het met elkaar stilstaan bij de rechten, belangen en verwachtingen van alle betrokkenen draagt bij aan het vakmanschap van iedere deelnemer aan het moreel beraad. Een moreel beraad levert een moreel juist besluit voor deze situatie in deze context op dit moment. Daarom werkt het ook in het terugkijken op situaties.'

De vorming van een moreel oordeel

1. Voor welke beslissing of keuze sta ik? Wat lijkt me moreel juist?
2. Welke betrokkenen hebben rechten, belangen of wensen die geraakt worden door de te nemen beslissing?
3. Wie neemt de beslissing?
4. Heb ik nadere informatie nodig om mijn beslissing op een verantwoorde manier te kunnen nemen?
5. Wat zijn de argumenten voor de beide keuzes?
6. Tot welke conclusie kom ik (hoe weeg ik de argumenten)? tussenstap: kan ik de schade beperken?
7. Ik peil bij mezelf wat ik voel bij de genomen beslissing.

AUTOMONTEUR IN WORDING

In de regio Tilburg zijn ook jeugdigen voor wie een vrijstelling is voorkomen met zeer nauwkeurig maatwerk, onderdeel van de pilot WEL in Ontwikkeling. Omdat we juist ook van hun verhalen kunnen leren. De jongste zoon van Monique is een van die kinderen.

Simon is nu 15 jaar en heeft sinds het begin van groep 7 ernstige angst voor school. Monique: 'In de zomervakantie, nog voordat hij naar groep 7 ging, vertelde hij dat hij zo bang was voor de middelbare school. Hij was net 11! Wat ik ook deed of zei, de angst werd alleen maar groter. Eenmaal weer naar school ging het goed mis. Elke ochtend zat hij huilend in de klas, hij kon het niet stoppen. "Ik voel emotie in mijn keel, ik kan het niet tegenhouden", zei hij er zelf over.

Thuis

Na enige tijd belde de school dat het niet meer ging, dat Simon doodongelukkig was en dat het huilen ook te veel stoorde in de klas. 'Dat begreep ik natuurlijk ook. Ik heb hem daarop thuisgehouden. In overleg met de leerplichtambtenaar is toen besloten dat hij na de herfstvakantie weer rustig zou opbouwen en alleen die dingen zou doen die hij zelf wilde.'

De opbouw op school mislukt, een traject bij de GGZ komt niet van de grond en Monique gaat op zoek naar andere mogelijkheden. Ze komt in contact met Uit de verf, een organisatie voor begeleiding en coaching van kinderen en volwassenen door middel van kunst en sport. Dat blijkt een schot in de roos. 'Nog voordat het persoonsgebonden budget rond was, ging Alowies, de eigenaar van Uit de verf, met Simon aan de slag. Eén uur per week wandelen in de Drunense duinen. Er was direct een klik.'

Zorgboerderij

Simon gaat niet meer naar school, hij krijgt het niet voor elkaar. Eindeloos veel gesprekken met eindeloos veel professionals volgen. Uiteindelijk gaat hij 3 uur per week naar een zorgboerderij. 'Mooie plek, fijne begeleider, maar de paniek en de angst bleven. Ik mocht niet van het erf af. Na verloop van tijd kreeg hij iets meer zelfvertrouwen en kon ik weggaan en brachten zijn begeleiders hem thuis. Aan leren kwam hij echter niet toe, daar was geen ruimte voor in zijn hoofd.'

'Er is in die periode nooit één verwijt geweest vanuit school. Dat was zo fijn!'

De uren voor de zorgboerderij worden omgezet in meer uren voor Uit de verf. In de hoop dan ook een klein beetje onderwijs toe te kunnen voegen. Een stagiair van een pedagogische hbo-opleiding kwam aan huis om les te geven. 'Heel fijn was dat, er ontstaat een mooie band. Het was schokkend om te merken hoe ver alles was weggezakt. Doordat de angst zijn hoofd vulde, was Simon bijna alles vergeten wat hij op school geleerd had.'

Rode Bosbes

Dan komt de Rode Bosbes in Drunen in beeld, een speciale klas bij een gewone basisschool (van scholenstichting Scala – red.) voor kinderen die vastlopen door overgevoeligheid en angsten. De klas bestaat uit 12 kinderen tussen de 8 en 12 jaar oud en heeft twee leerkrachten. 'In het begin hield Simon het maar een kwartier vol. Alles was te spannend. Dus dan gingen we weer naar huis. Dat heeft echt maanden geduurd. Er is in die periode nooit één verwijt geweest vanuit school. Dat was zo fijn! De leerkrachten waren echt schatten, gaven hem alle ruimte en benoemden alleen wat goed ging.'

VSO

Ondertussen werd Simon te oud voor het basisonderwijs en kijkt Monique samen met de Rode Bosbes en andere betrokkenen naar vervolgonderwijs. Dat wordt VSO Parcours. Door een inschattingfout van de school wordt Simon direct in een groep geplaatst wat heel veel problemen geeft. Net toen Simon zelf het gevoel kreeg dat het ging lukken, trok school de stekker eruit en moest hij naar 1-op-1-onderwijs. 'Dat was een enorme klap. Simon had weer het gevoel dat hij gefaald had.'

Inmiddels heeft hij 1-op-1-onderwijs van een superjuf zoals Monique zegt. Met haar deelt hij ook zijn grote droom: automonteur worden. Via via komen ze in contact met een klein autobedrijf waarvan de eigenaar de uitdaging wel aandurft. Dat blijkt een gouden greep. Al snel wordt het een officiële stage vanuit Parcours, worden er papieren getekend en krijgt Simon een stagebegeleider vanuit school. 'Vorige week hadden we een laatste gesprek voor de zomer en dat was alleen maar positief. Simon is weliswaar erg gesloten

wat soms lastig is, maar hij is een harde werker en zeer gemotiveerd. Ze zijn zo tevreden dat hij volgend jaar terug mag komen en in de zomervakantie ook een dag per week blijft werken.'

Volgende stap

De volgende stap wordt Entree-onderwijs en dat is spannend. 'We zijn er nog niet uit hoe we dat gaan inrichten, maar ik wil in elk geval voorkomen dat hij weer zo ernstig overbelast raakt. Ik wil hierover ook nog een keer rustig met de leerplichtambtenaar praten die destijds goed heeft meegedacht over maatwerkoplossingen.'

Wat behulpzaam was en is volgens Monique:

- Hulpverleners die werken met hun hart en buiten de kaders durven denken;
- Leerkrachten die open-minded zijn;
- Een garage-eigenaar die de gok waagt. Dat zouden meer bedrijven moeten doen.
- De voetbaltrainer die hem nooit op de bank heeft laten zitten, ook al waren zijn spieren nog zo zwak en slap en had hij 0 energie.

> [Lees hier](#) het volledige verhaal van Monique

'Ze zijn zo tevreden dat hij volgend jaar terug mag komen'

TERUGBLIK

Bijna zomervakantie. Een mooi moment om Bart van Kessel van Gedragswerk te vragen om een korte terugblik op het project WEL in Ontwikkeling tot nu toe.

Doel van het project is beweging creëren in situaties die zijn vastgelopen of waarin jeugdigen zich onvoldoende kunnen ontwikkelen. Wat is er tot nu toe in beweging gekomen?

'Op veel plekken in het land, in verschillende regio's zijn we met samenwerkingsverbanden, professionals en ouders in gesprek. Inmiddels zijn er rond de 50 samenwerkingsverbanden aangehaakt. Het gaat in dit project om echt anders leren kijken, om het stretchen van onze hoofden. Alleen dan kunnen we met elkaar een andere beweging creëren. We hebben geleerd dat dat tijd kost. Omdat de verbinding met het onderwijs is verbroken, omdat de samenwerking tussen betrokken partijen is misgegaan of omdat het vertrouwen is verdwenen. Dat herstellen kost tijd. We worden ons bewust van de manier waarop we naar

casussen kijken. We ontdekken dat we door waarderend te onderzoeken zien wat er wél kan of wat er al wél gebeurt. En leren dat waarden.'

'Het gaat om het stretchen van onze hoofden'

Stapje voor stapje dus?

'Ja, stapje voor stapje. We zijn goed op gang. De [werkateliers](#) zijn een succes. Deelnemers afkomstig uit het onderwijs, leerplicht, gemeente, samenwerkingsverband, zorgpartijen, leren daar aan de hand van een casus

hun hoofd te stretchen. De opdracht of de uitnodiging is te fantaseren, te dromen, buiten de lijntjes te kleuren. Laatst verliet iemand zo'n bijeenkomst met wel 71 ideeën onder zijn arm. De werkateliers zorgen voor ruimte, lucht en creativiteit. In verschillende tranches zullen we na de zomer nieuwe ateliers organiseren.'

Hoe gaan jullie verder na de zomer?

'We hebben de afgelopen tijd gebouwd en ontwikkeld. En we hebben, samen met OCW, voor elkaar gekregen dat er nu een [regeling](#) is waardoor elk samenwerkingsverband tot 1 oktober as. middelen kan aanvragen voor WEL in Ontwikkeling. We hebben daarover eerder een [nieuwsbericht](#) gepubliceerd. Dat wat we geleerd hebben gaan we doorontwikkelen. En ondertussen blijven we de verhalen delen. Verhalen die soms schuren en juist ook verhalen die een andere richting hebben gekregen. We laten zien wat we bereiken en maken de beweging zichtbaar, onder meer via deze nieuwsbrief.'

FASE 3

